

ОСОБЛИВОСТІ МІСІОНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕРКВИ ІСУСА ХРИСТА СВЯТИХ ОСТАННІХ ДНІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Стаття присвячена появі і поширенню Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів у всьому світі і Україні. У статті наводяться дані відносно масштабів і методів місіонерської діяльності Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів, розкриваються особливості віровчення та організаційної структури Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів. Розповідається про переслідування, яких вдалося уникнути послідовникам Джозефа Сміта, а також про міжнародне зростання Церкви і сучасний її розвиток.

Ключові слова: конфесія, книга Мормона, священство, приход, президенство, місіонерська діяльність, Мороній, золоті листи.

Актуальність роботи зумовлена тим, що в ній вперше буде наведений комплексний аналіз діяльності Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів в світі і Україні. У результаті багатовікового домінування однієї релігії, як наслідок, у суспільстві відсутній історичний та культурний досвід релігійного плюралізму. До цього додається безмежна віра друкованому слову. Звідси випливають різні проблеми на міжрелігійному і міжетнічному рівні. У зв'язку з цим назріла необхідність в об'єктивному вивченні та поданні релігійних об'єднань, присутніх з деяких пір на території України на абсолютно законних підставах. Це важливо як для налагодження культурно-релігійного діалогу в середині країни з просвітницькими і, звичайно ж, науковими цілями, так і на міжнародному рівні, тому що ЦІХСОД являє собою приклад сучасної молоді швидкозростаючої деномінації.

Мета даної роботи – простежити особливості місіонерської діяльності мормонів, визначити умови, що сприяють поширенню їх місіонерства в Україні і світі.

Для написання статті були використані електронні ресурси, які дають нам інформацію про ЦІХСОД від самих витоків і до нашого часу: конфесійна література ЦІХСОД – «Дорогоцінна перлина», «Книга Мормона», «Історія Церкви у розбудові повноти часу», «Свідчення пророка Джозефа Сміта», «Основи Євангелія». Про історію розвитку Церкви у світі та Україні писали: С.Г. Антоненко [1], А.М. Колодний [2].

Церква Ісуса Христа Святих останніх днів (далі – ЦІХСОД) – релігійний рух, що виник в Північній Америці в середині XIX століття і що продовжує зростати з надзвичайною швидкістю. Термін «мормони» походить від Книги Мормона – тексту, опублікованого в 1830 році як Священне Писання, яке використовується у вченні мормонів разом з Біблією. Вона була продиктована Джозефом Смітом-молодшим, який стверджував, що це – переклад давніх літописів корінного населення Америки, складених пророком Мормоном і його сином Моронієм, останніми представниками народу нефійців.

Засновник ЦІХСОД Джозеф Сміт (1805 – 1844 рр.) народився в Шароні (штат Вермонт, США). Пізніше сім'я Сміт переїхала до Пальміри (штат Нью-Йорк, США). Це був час, коли американці активно шукали свою духовну дорогу і деколи перебували в розгубленості, не знаючи, кого з проповідників слухати і яку релігію вважати достеменною. Молодий Джозеф, як і багато інших, вагався у виборі. За цих душевних збуджень, в 1820 році, неподалік від свого дому, Джозеф мав видіння – зустріч із Богом-Батьком і Його Сином. Як свідчив сам Джозеф, вони радили йому не вступати в жодну з церков того часу, оскільки всі вони не були достеменні, і що він, Джозеф, відродить дійсну церкву. Цю подію називають «Першим Баченням» Джозефа Сміта [3, с. 27-35].

У 1823 році Джозефа відвідав ангел Мороній, який оповістив йому місце схову золотих листів із текстом Книги Мормона, яка вміщує повноту вічного Євангелія в тому

його вигляді, в якому Спаситель дав його давнім жителям. Переклад цих листів було опубліковано у 1830 році під назвою «Книга Мормона».

Згідно з «Книгою Мормона», ще за 600 років до н.е. сім'я одного із жителів Єрусалима Легія за вказівкою Духа Святого залишила це місто і перебралася до Північної Америки, де й дала початок двом народам – нефійцям і ламанійцям. Серед нефійців виділявся Пророк Мормон, який вів Хроніку свого народу на золотих листах. Саме цей літопис і знайшов Джозеф Сміт на пагорбі Кумора (штат Нью-Йорк).

Історія мормонів повна складних і навіть трагічних моментів. Прибічникам Церкви довелося пройти через гоніння, вони були в числі перших переселенців на захід Америки. Навесні 1831 року Святи останніх днів переїхали із штату Нью-Йорк до штату Огайо. Саме в місті Куртленді на шість років осідає штаб-квартира ЦХСОД. Тут було збудовано її перший храм, видавництво, почала виходити газета, було збудовано банк. Але розгорнута діяльність Святих останніх днів зустріла різку протидію з боку інших конфесій штату. Щоб зберегти власні життя, вони мусили постійно переїжджати. В березні 1838 року Джозеф Сміт з сім'єю переїздить у Фар Уест (штат Міссурі). Але тут він також зустрічає протидію зі сторони старожилих міста. У 1839 році мормони перебралися в Нову (штат Ілінойс). Послідовники Джозефа Сміта завдяки своїй працьовитості і організованості незабаром придбали велику частину міської власності і стали фактичними власниками міста, населення якого за п'ять років зросло до 40 тис. чоловік. У 1838 році мормонами було прийнято закон про пожертвування десятини [4, с. 344-356].

Проте в 1843 році Джозеф Сміт проголосив полігамію. У 1844 році колишній помічник Джозефа Сміта Беннет відкрито розповів про практику багатоженців у церкві. Коли хвиля викриттів стала загрозливою, обурений «пророк» спробував застосувати силу по відношенню до антимормонського видання «Оглядач Нову». Після втручання адміністрації штату Джозеф Сміт разом з братом Хайрумом потрапив до в'язниці в місті Картхагі, де обурені городяни штурмом захопили в'язницю. В ході перестрілки Джозеф Сміт загинув.

Після смерті Джозефа Сміта новий глава мормонів Бригам Янг (1801 – 1877 рр.) перевів общину на Далекий Захід в долину Солоного озера, де мешкали індієці племені юта. У 1847 році на цьому місці було закладено нове місто Солт-Лейк-Сіті, в якому розмістилася головна резиденція мормонів. За деякими даними, в Янга було 22 дружини і 56 дітей. Інші члени Церкви також прагнули мати якомога більше дружин і дітей. Багатоженство, багатодітність і працьовитість мормонів сприяли швидкому зростанню їх Церкви. До них приєднувалися і новоприбулі на захід переселенці, так, щорік кількість жителів Солт-Лейк-Сіті збільшувалася на 3 – 4 тис. чоловік. З 1870 року американський уряд почав активно виступати проти поширеної серед мормонів полігамії. У 1882 році було затверджено закон (білл Едмундса), який забороняв полігамію.

Тоді ж Президент Церкви Вільфорд Вудроф отримав одкровення, що настав час перейти до моногамії. Він оприлюднив це одкровення в 1890 році, в самий розпал піднятої в Солт-Лейк-Сіті мешканцями-немормонами кампанії за вигнання членів Церкви із створеного ними міста. У 1896 році Юта отримала права штату. З того часу пошана до мормонської общини в США зростає, не дивлячись на те, що багато релігійних конфесій відносилися до неї з упередженням. Мормони за короткий строк перетворили безлюдну пустелю на родючий край. Вони провели воду з гір і зробили землю зрошуваною, поступово розбудовувався центр Юти – місто Солоного Озера. Розпочате в 1853 році будівництво центрального Храму у Солт-Лейк-Сіті, було завершене у квітні 1893 року. За розмірами своїх площ він є одним з найбільших храмів світу.

Після смерті Джозефа Сміта було ще 12 пророків. Нині мормонами керує їх 16-й пророк Томас Монсон. Живий пророк є найважливішою фігурою сучасних мормонів. Мормони вважають, що в церкві має бути спадкоємність апостолів, інакше це не церква Христа.

Церква Ісуса Христа Святих останніх днів, сприймаючи себе як Новий Ізраїль, з перших же років свого існування відкрила двері для людей самих різних рас, націй і етнічних груп [5].

Мормонська громада організована за теократичним принципом з елементами західної демократії. Всесвітній центр Церкви знаходиться в м. Солт-Лейк-Сіті, адміністративному центрі штату Юта (США). Очолює Церкву мормонів Президент, який має двох найближчих радників, які утворюють Перше Президентство Церкви. Далі організаційна структура складається із Кворуму 12 Апостолів і Ради сімдесяти, які розробляють політику Церкви й здійснюють її поточне управління. Членство в цих найвищих органах прижиттєве. Далі йде президентство території – керівний орган мормонської організації на великій території. Президентства поділяються на кола, кожне з яких налічує від 2000 до 4000 членів, філії, округи та групи (до 100 членів). У нових для Церкви місцях вся поточна адміністративна робота зосереджується в місцях, основний обов'язок яких – поширення мормонізму.

Професійне священство відсутнє, посвяченими вважаються всі чоловіки, старші за 12 років, однак священство може бути «старшим» або «молодшим».

У середині мормонських громад підтримується сувора дисципліна. Кожному віруючому ставиться в обов'язок ходити на всі богослужіння, семінари й інші заходи Церкви, а також беззаперечно виконувати вказівки старійшин. Церква ретельно стежить, щоб парафіяни вели здоровий спосіб життя, постійно підвищували свій освітній і соціальний статус [3, с. 452-457].

Одним із визначальних в діяльності ЦІХСОД є принцип: «Якщо ти сприйняв Благую Вість, що Ісус є Христос, то поділися нею із ближнім». В «Основах Євангелії» наголошується, що «місіонерська робота є необхідною для того, щоб дати світові можливість почути і прийняти Євангелію» [6, с. 87-93].

Основною причиною зростання Церкви є місіонерська робота, яка тут поставлена на вищий рівень. Такій організації могла б позаздрити будь-яка інша християнська церковна організація. Всі молоді місіонери входять в Церкву з народження, більшість з них – мормони вже в декількох поколіннях. Молодим людям в штаті Юта надається вибір (чоловікам в 19 років, дівчатам в 20) – робити кар'єру і продовжувати вчитися, або їхати як місіонер в яку-небудь точку світу.

Робочий день місіонера починається о 6 ранку, закінчується в 11 – 12 ночі, після індивідуальних бесід з членами Церкви і слухачами. Місіонери ніколи не втрачають цілковитої присутності духу, не скажуть, що втомилися, або їм не до вас, завжди всміхаються і привітні. На початку кожних недільних зборів вони обходять тих, що прийшли, з реплікою: «Спасибі, що прийшли!». У них дуже суворі правила перебування в чужій країні. Окрім того, що вони повинні дотримуватися всіх основних норм життя мормонів, їм заборонено вступати у будь-які особисті відносини, одружуватися і виходити заміж під час місії, дивитися ТБ і слухати радіо; їсти рибу і гриби (із-за небезпеки отруїтися); не можна відповідати на листи, ходити в гості і запрошувати гостей. Обов'язком кожного члена громади є проведення місіонерської роботи і залучення в організацію нових парафіян (причому існують планові нормативи, інструкції форми звітності). Як правило, місіонерами стають молоді люди терміном на два роки, які попередньо проходять спеціальні курси. Один з основних місіонерських прийомів – «від дверей до дверей»: мормони парами обходять квартири, зав'язують розмови на релігійні теми і роздають свою літературу. Ефективним засобом місіонерської роботи цього культу за кордоном є відкриття недільних шкіл для дорослих і дітей в різних країнах. Викладаючи дітям і молоді звичайні шкільні предмети, мормони навчають їх також своєї релігії і в цій справі досягають успіху [2, с. 38-42].

Відомий на Заході мормонський хор, офіційно званий Хором Мормонської Скінії, багато робить для створення позитивної репутації цього культу. Крім того організуються

спеціальні фестивалі, присвячені поширенню цього вчення. У багатьох мормонських центрах є спеціальні бібліотеки. Коли читачі записують у формуляри свої прізвища і адреси, співробітники їх фіксують і посилають місіонерам у відповідних районах.

Місіонерів легко взнати на вулиці в будь-якій точці світу – вони зазвичай одягнені в строгі піджаки з галстуком, білі сорочки і мають чорні таблички на грудях з ім'ям [3, с. 65-69]. Під час Громадянської війни в США мормонів не турбували, і вони продовжували місіонерську роботу у всьому світі, подорожуючи до Мексики і Південної Америки і в деякі райони Азії і Європи. Церковна програма добробуту стала розвиватися після Великої депресії. Місіонерська робота продовжувалася в Південній Америці в Тихоокеанському регіоні, де тисячі людей приєдналися до Церкви. Були побудовані храми в Канаді, Європі, Новій Зеландії і на Гавайях.

Після Другої світової війни чисельність мормонів зростала швидкими темпами. Ще більше храмів було побудовано на території Сполучених Штатів, в Європі, Центральній і Південній Америці і на островах Тихого океану. У 1980-х роках Церква сконцентрувала свою увагу на перекладі Книги Мормона різними мовами і поширенні її у всьому світі.

З початку 1990-х років чисельність Церкви досягла 13 млн членів у всьому світі. Значне зростання виявилось в Південній Америці і Африці, у тому числі і в країнах колишнього Радянського Союзу, особливо в Росії. До кінця 1990-х років все більше мормонів стали проживати за межами Сполучених Штатів. Дане зростання вимагало сотні нових будинків зборів щорік. У 1995 році Гордон Б. Хинклі став Президентом. Він видав «Звернення до світу», відносно проблеми руйнування сімей у всьому світі, і «Живий Христос» – про місію Ісуса Христа. Він отримав одкровення відносно будівництва десятків храмів на початок 2000 року; більше 134 храмів зараз діє в світі. Для багатьох мормонів відновлення храму в Наву стало значним моментом в їх житті. Мормони також відсвяткували стоп'ятидесятиріччя з початку переселення мормонських піонерів до Юти, а в 2005 році – двохсотліття з дня народження Джозефа Сміта [1, с.83-87].

Серед причин відносно легкого проникнення та сприйняття в Україні новітніх релігій чи не найвагомішою є специфіка вітчизняного менталітету, що через географічне розташування України (її межовий стан між Сходом і Заходом, Півднем і Північчю) був відкритий різним впливам. Як наслідок, в українців історично сформувався певний плюралізм світогляду, терпиме ставлення до інакомислення, що, як правило, збігається з орієнтаціями новітніх релігій.

Не дивлячись на те, що в кінці XIX століття мормонські місіонери з'явилися в Російській імперії, до території сучасної України вони не дісталися. В Україну перші місіонери прибули із США в 1990 р. У червні 1991 р. президент Східної Віденської місії (Австрія) Ховард Л. Біддулф відвідав зі своєю дружиною Колін Київ. Ним була створена перша офіційна община мормонів в Україні, яка налічувала близько 40 активних членів. Вона була офіційно зареєстрована 6 вересня 1991 р. На той час в країні знаходилося 10 місіонерів, які служили під керівництвом місії Хельсінки (Фінляндія).

12 вересня 1991 року «апостоли» Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів Бойд К. Пекер і Даллін Х. Оукс на Володимирській горі біля підніжжя пам'ятника князеві Володимирі «освятити землю України» для створення на ній Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів. У тому ж році, 25 листопада, в Києві, у водах Дніпра були хрещені перші українські адепти Церкви.

Через п'ять місяців у Києві була заснована штаб-квартира місії в країні, а президентом місії став Ховард Л. Біддулф. В Україні осіло 35 американських місіонерів. У липні 1993 року в Україні була організована ще одна місія з штаб-квартирою в Донецьку. 30 липня 1996 року було зареєстровано релігійне управління Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів в Україні, яке об'єднує всі общини Церкви. Діють вже декілька десятків філій в двох місіях – Київській і Донецькій. Відкриваються філії у Харкові, Дніпропетровську, Горлівці, Макіївці, Одесі, Сімферополі, Львові.

У липні 1998 року мормони оголосили про свої плани будівництва в Києві першого мормонського храму в Східній Європі.

У травні 2004 року в Києві було створено перший в Східній Європі кіл Церкви. У липні 2005 року в Київському колі офіційно відкрився перший в Україні «Центр рідної історії» [7].

За станом на 1 жовтня 2013 року на Україні діє 64 приходи, 4 місії (у Донецьку, Дніпропетровську, Києві і в Львові), а також 1 кіл в Києві, які об'єднані в 38 релігійних общин Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів (зареєстровані). 11,178 – загальна кількість членів Церкви. Керівництво релігійними общинами здійснюється Релігійним Управлінням Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів на Україні, яке зареєстроване Державним комітетом України у справах релігій в 1996 році. 21 квітня 2013 року Новим президентом круга був покликаний Кирило Похилько, а його радником стали Василь Пігульовіч і Юрій Слепак [8].

Для виконання місіонерської роботи на Україні організовано три місії: Київська, Донецька і Дніпропетровська, в яких служать місіонери з різних країн світу. Діє 44 недільних школи для вивчення Священних Писань: Біблії, Книги Мормона, Дорогоцінної перлини, Учень і заповітів, а також праць керівників організації. Число мормонів по всьому світу досягло 15 мільйонів чоловік, причому за останні 30 років їх кількість потроїлася – про це в неділю, 6 жовтня 2013 року, повідомило агентство Associated Press. Кількість тих, що бажають «нести віру» різко збільшилося після того, як мінімальний вік був понижений з 19 до 18 років – для чоловіків, і з 21 року до 19 – років для жінок [8].

Церква Ісуса Христа проводить безкоштовні курси англійської мови, при вивченні якої використовуються релігійні тексти Церкви, а тим хто «вчиться», необхідно паралельно відвідувати проповіді і збори Церкви. На даний момент мормони заявляють про 10 – 12 тисяч своїх послідовників на території України.

ЦІХСОД – найбагатша релігійна організація у США. Журнали «Arizona Republic» та «Time Magazine» оцінили її інвестиції та нерухоме майно в 30 млрд доларів США. Основним джерелом надходжень «мормонської економіки» є насамперед обов'язкова церковна десятина (кожен адепт зобов'язаний жертвувати організації десятину свого загального прибутку). Гроші вкладаються мормонською верхівкою в розташовані в різних країнах підприємства церкви, що працюють у галузях страхування, банківської діяльності, нерухомості. При цьому мормони мають досить «пристойне» теологічне обґрунтування виправдання власної комерційної діяльності у словах одного із своїх пророків, який свого часу наголосив: «Царство боже не наступить доти, доки ми не навчимося виробляти все, що нам необхідно, самі».

CTR – (від англ. Choose the Right – «вибирай істину») аббревіатура слогану Церкви Ісуса Христа, зазвичай використовується на емблемах як девіз серед членів Церкви. Вперше фраза «Вибирай істину», була вжита в Церкві в однойменному гімні Церкви із збірки дитячих гімнів. Гімн був написаний старійшиною Джозефом Л. Таунсендом. В основному дана аббревіатура використовується на кільцях, що випускаються Церквою, і браслетах, за словами членів Церкви: «Це не просто заголовок гімну, і більш ніж слоган. “Вибирай істину” – це слова, виконання яких є єдиною дорогою на щастя» [8].

Багато християнських конфесій відмовляються визнавати мормонів християнами. Так, в 2000 році в журналі «Духовність на Сході та Заході», видаваним в Орхусі (Данія) організацією Dialog Center International, наголошувалося, що мормони не можуть вважатися християнами вже тому, що в межах їхнього вчення люди після своєї смерті можуть стати богами. Цей висновок відродив інтерес до даної теми в європейських наукових кругах. Прихильники визнання за мормонами права називатися християнами апелювали до слів святого Іренея: «Христос, який став як ми, може зробити нас такими ж, як він сам» [9, 1:1-8]. Супротивники стверджували, що Святий Ірней мав на увазі лише те, що в кожному з людей присутній Бог, але це не означає, що люди можуть стати богами.

Цей висновок був підтриманий Римською католицькою церквою, хоча офіційних заяв з приводу мормонізму Святий престол не робив. В цілому більшість вчених схиляються до думки, що мормонізм, як і інші релігії Нового віку, є розвитком ідей гностиків, яких можна вважати християнами лише частково.

Таким чином, Церква Ісуса Христа Святих останніх днів є однією з найбільш динамічних Церков сучасного світу. Згідно з її вченням, вона з'явилася як засіб відновлення первісної Церкви Ісуса Христа. ЦІХСОД дуже швидко поширюється у світі. На даний момент її філії є в більш як 170 країнах світу. ЦІХСОД – місіонерська церква, в цьому вона вбачає свій обов'язок з виконання заповіді Ісуса Христа – йти і навчати всі народи. У Церкві вважають, що кожний мормон покликаний бути місіонером. Останнім часом Церква прагне розширити й удосконалити форми місіонерської роботи. Засобом поширення вчення Церкви у світі все більше стають веб-сайти Церкви. Однією із форм місіонерської роботи постає також поширення Священних книг конфесії.

Ефективним засобом місіонерської роботи ЦІХСОД за кордоном є відкриття недільних шкіл для дорослих і дітей в різних країнах. Викладаючи дітям і молоді звичайні шкільні предмети, мормони навчають їх також своїй релігії і в цій справі досягають успіху. Саме завдяки добре налагодженій місіонерській діяльності ця релігійна конфесія стала світовою релігійною спільнотою. Вчення ЦІХСОД швидко розповсюджувалось по різним країнам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко С.Г. Мормоны в России: Путь длиной в столетие / С.Г. Антоненко. – М. : ООО «Родина», 2007. – 304 с.
2. Колодний А.М. Церква Ісуса Христа Святих останніх днів: церква мормонів у світі й Україні / А.М. Колодний. – К., УАР, 2010. – 120 с.
3. Учення Президентів Церкви: Джозеф Смит. – Видано : ЦІХСОД, США. – 2000. – 674 с.
4. История Церкви в устроение полноты времен / Из-но : ЦИХСПД. Солт-Лейк-Сити, штат Юта, США. – 2003. – 761 с.
5. Учение и Заветы. Драгоценная Жемчужина. – Из-но : ЦИХСПД. Солт-Лейк-Сити, штат Юта, США. – 2009. – 52 с.
6. Основи Євангелії. – Видано : ЦІХСОД, США. – 2009. – 353 с.
7. Офіційний сайт ЦІХСОД [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mormonnews.org.ua>
8. Число мормонов України ростёт как и во всём мире [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bruchwiese.livejournal.com/237288.html>
9. Книга Мормона. – Из-но : ЦИХСПД. Солт-Лейк-Сити, штат Юта, США. – 2011. – 868 с.

К.С. Ткачева

Особенности миссионерской деятельности Церкви Иисуса Христа Святих последних дней в Украине и мире

Статья посвящена появлению и распространению Церкви Иисуса Христа Святих последних дней во всем мире и в Украине. В статье приводятся данные относительно масштабов и методов миссионерской деятельности Церкви Иисуса Христа Святих последних дней, раскрываются особенности вероучения и организационной структуры Церкви Иисуса Христа Святих последних дней. Рассказывается о преследованиях, которых удалось избежать последователями Джозефа Смита, а также о международном росте Церкви и современном ее развитии.

Ключевые слова: конфессия, книга Мормона, священство, приход, президентство, миссионерская деятельность, Мороний, золотые листы.

K.S. Tkacheva

Features of the Missionary Activity of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints in Ukraine and the World

The article is devoted to the emergence and spread of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints throughout the world and in Ukraine. The article presents data on the scope and methods of the missionary activity of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, describes the peculiarities of doctrine and organizational structure of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints. The author tells about the persecution of the avoided followers of Joseph Smith, as well as on the international growth of the Church and its modern development.

Key words: confession, the book of Mormon, the priesthood, the parish presidency, missionary activity, Moroni, the golden plates.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2013.